

Komisja
Europejska

ZAMÓWIENIA PUBLICZNE NA RZECZ GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM

Wskazówki i dobre praktyki

AK SKONTAKTOWAĆ SIĘ Z UE

Osobiście

W całej Unii Europejskiej istnieje kilkaset centrów informacyjnych Europe Direct. Adres najbliższego centrum można znaleźć na stronie: https://europa.eu/european-union/contact_pl.

Telefonicznie lub drogą mailową

Europe Direct to serwis informacyjny, który udziela odpowiedzi na pytania na temat Unii Europejskiej. Można się z nim skontaktować:

dzwoniąc pod bezpłatny numer telefonu: 00 800 6 7 8 9 10 11 (niektórzy operatorzy mogą naliczać opłaty za te połączenia),

dzwoniąc pod standardowy numer telefonu: +32 22999696,

drogą mailową: https://europa.eu/european-union/contact_pl

Wyszukiwanie informacji o UE

Online

Informacje o Unii Europejskiej są dostępne we wszystkich językach urzędowych UE w portalu Europa: https://europa.eu/european-union/index_pl.

Print	KH-06-17-488-PL-C	ISBN 978-92-79-77138-5	doi: 10.2779/619188
pdf	KH-06-17-488-PL-N	ISBN 978-92-79-77146-0	doi: 10.2779/848032

Ani Komisja Europejska, ani żadna osoba działająca w imieniu Komisji nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania zamieszczonych poniżej informacji.

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2018

© Unia Europejska, 2018

Ponowne wykorzystanie dozwolone pod warunkiem podania źródła.

Ponowne wykorzystanie dokumentów Komisji reguluje decyzja 2011/833/UE (Dz.U. L 330 z 14.12.2011, s. 39).

Wykorzystywanie lub powielanie zdjęć i innych materiałów, co do których UE nie przysługują prawa autorskie, wymaga bezpośredniej zgody właściciela praw.

SPIS TREŚCI

ZAMÓWIENIA PUBLICZNE NA RZECZ GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM	1
WPROWADZENIE	4
Zamówienia publiczne w gospodarce o obiegu zamkniętym: zamówienia publiczne wspomagające zamknięcie obiegu w gospodarce	4
Kontekst polityczny gospodarki o obiegu zamkniętym	5
Korzyści z zamówień publicznych wspomagających zamknięcie obiegu w gospodarce	5
ZAMÓWIENIA PUBLICZNE WSPOMAGAJĄCE ZAMKNIĘCIE OBIEGUW GOSPODARCE	
W PRAKTYCE	6
Modele zamówień wspomagających zamknięcie obiegu w gospodarce	6
Polityka organizacji w dziedzinie zamówień publicznych wspomagających zamknięcie obiegu w gospodarce	7
Strategiczne myślenie	8
Współpraca z podmiotami z branży	13
Wymogi związane z zamówieniami wspomagającymi zamknięcie obiegu w gospodarce	14
Ocena	16
Faza użytkowania i zarządzanie umowami	17
ZASOBY I INICJATYWY	18

WPROWADZENIE

Wraz ze wzrostem liczby ludności na świecie i coraz większym uzależnieniem gospodarek od zasobów zewnętrznych w celu zaspokojenia zapotrzebowania na energię, wodę czy żywność, na społecznościach ciąży ogromna presja związana z pozyskiwaniem tych zasobów oraz jednoczesnym radzeniem sobie z odpadami i emisjami.

W obecnym gospodarczym modelu linearnej produkcji i konsumpcji jedynie niewielka część odpadów jest wykorzystywana ponownie, poddawana recyklingowi lub sprzedawana jako surowce wtórne. Zdecydowana większość, w tym cenne i rzadkie materiały, trafia na wysypiska lub jest spalana¹. Zważywszy na to, że pozyskiwane zasoby są ograniczone, gospodarki nie będą w stanie polegać na tych modelach linearnej produkcji i konsumpcji. Gospodarka o obiegu zamkniętym jest alternatywą dla tego modelu. Jej celem jest utrzymanie produktów i materiałów w łańcuchu wartości przez dłuższy czas oraz odzyskiwanie surowców w celu ich ponownego wykorzystania po zakończeniu użytkowania produktów.

ZAMÓWIENIA PUBLICZNE W GOSPODARCE O OBIEGU ZAMKNIĘTYM: ZAMÓWIENIA PUBLICZNE WSPOMAGAJĄCE ZAMKNIĘCIE OBIEGU W GOSPODARCE

Termin „zamówienia publiczne” odnosi się do procedury, w której organy publiczne, takie jak departamenty rządowe, samorzady lokalne i regionalne lub podmioty prawa publicznego, dokonują zakupu robót budowlanych, towarów lub usług od przedsiębiorstw².

Zielone zamówienia publiczne zostały zdefiniowane przez UE jako „proces, w ramach którego instytucje publiczne starają się uzyskać towary, usługi i roboty budowlane, których oddziaływanie na środowisko w

trakcie ich cyklu życia jest ograniczone w porównaniu do towarów, usług i robót budowlanych o identycznym przeznaczeniu, jakie zostałyby zamówione w innym przypadku” (COM(2008) 400 „Zamówienia publiczne na rzecz poprawy stanu środowiska”). Dokonywanie zakupów w sposób przyjazny dla środowiska wymaga wykrócenia poza potrzeby krótkoterminowe i rozważenia skutków każdego zakupu w dłuższej perspektywie. Należy między innymi zadać sobie pytanie, czy zakup w ogóle jest konieczny.

Zamówienia publiczne wspomagające zamknięcie obiegu w gospodarce są metodą ekologizacji zamówień publicznych, w której uznaje się rolę organów publicznych we wspieraniu przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym. Zamówienia publiczne wspomagające zamknięcie obiegu w

1. Waste potential! Towards circular economy in cities, 16. Europejskie Forum Ekoinnowacji (2014). Sprawozdanie dostępne na stronie internetowej: http://ec.europa.eu/environment/archives/ecoinnovation2014/1st_forum/pdf/ecoap-16th-report.pdf
2. Więcej informacji na temat zamówień publicznych można znaleźć na stronie internetowej: http://ec.europa.eu/growth/index_pl

gospodarce można zdefiniować jako procedurę dokonywania przez organy publiczne zakupu robót budowlanych, towarów lub usług, które mają zapewnić zamknięcie obiegu energii i materiałów w obrębie łańcuchów dostaw, przy ograniczeniu do minimum, a w najlepszym wypadku wyeliminowaniu, negatywnych skutków dla środowiska i tworzenia odpadów w całym cyklu życia.

KONTEKST POLITYCZNY GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM

W planie działania UE dotyczącym gospodarki o obiegu zamkniętym (2015)³ określono konkretne i ambitne działania mające ułatwić zamknięcie obiegu w cyklu życia produktów. Plan obejmuje działania mające na celu zarówno utrzymanie zasobów w gospodarce, jak i ich wartości, co przyczyni się do osiągnięcia zrównoważonej, niskoemisyjnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarki. W planie tym uznano, że zamówienia publiczne są główną siłą napędową przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym, oraz wskazano kilka działań, które Komisja Europejska podejmie, aby ułatwić

włączenie zasad gospodarki o obiegu zamkniętym do zielonych zamówień publicznych. Działania te będą polegać m.in. na podkreśleniu aspektów gospodarki o obiegu zamkniętym w nowych lub zaktualizowanych unijnych kryteriach dotyczących zielonych zamówień publicznych⁴, wspieraniu szerszego stosowania tego rodzaju zamówień przez europejskie organy publiczne oraz dawaniu dobrego przykładu we własnych zamówieniach i przy przyznawaniu środków unijnych.

Zamówienia publiczne wspomagające zamknięcie obiegu w gospodarce mają również służyć osiągnięciu celów zrównoważonego rozwoju, wyznaczonych w agendzie ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030. W szczególności cel nr 12 — zrównoważona konsumpcja i produkcja — obejmuje szczególny cel dotyczący promowania zrównoważonych praktyk w zakresie zamówień publicznych zgodnie z krajową polityką i priorytetami krajowymi.

Poza tym niektóre kraje, regiony i miasta opracowują własne strategie dotyczące gospodarki o obiegu zamkniętym, w których często podkreślana jest rola zamówień publicznych jako niezbędnego narzędzia motywującego do przejścia do gospodarki o obiegu zamkniętym.

KORZYŚCI Z ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH WSPOMAGAJĄCYCH ZAMKNIĘCIE OBIEGU W GOSPODARCE

„W gospodarce o obiegu zamkniętym emisja dwutlenku węgla zmniejszyłaby się o połowę do roku 2030 r., zaś wykorzystanie zasobów na: potrzeby samochodów i do produkcji materiałów budowlanych, wykorzystanie gruntów pod zabudowę, nawozów sztucznych, pestycydów, wody, paliw i energii elektrycznej wytwarzanej z nieodnawialnych źródeł energii mogłoby spaść o 32% do roku 2030 oraz o 53% do roku 2050 w stosunku do obecnych poziomów”⁵.

Gospodarka o obiegu zamkniętym pozwoli utrzymać w obiegu gospodarczym więcej materiałów o wysokiej wartości, przyczyni się do zwiększenia odporności przedsiębiorstw i gospodarek na wstrząsy zewnętrzne, będzie motywować do wprowadzania innowacji oraz sprzyjać rozwojowi lokalnych rynków pracy. Szacuje się, że może ona zwiększyć wartość światowej gospodarki o 1 bln USD do 2025 r. oraz stworzyć 100 000 miejsc pracy w ciągu najbliższych pięciu lat⁶.

Zamówienia publiczne mogą odgrywać kluczową rolę w przechodzeniu na gospodarkę o obiegu zamkniętym. Dzięki zastosowaniu zasad obiegu zamkniętego w zamówieniach publicznych nabywcom z sektora publicznego łatwiej jest przyjąć kompleksowe podejście do zrównoważonego rozwoju — od początkowych etapów postępowania o udzielenie zamówienia aż do zakończenia użytkowania produktu — i jednocześnie wykorzystać możliwości uzyskania oszczędności.

3. Więcej informacji można znaleźć na stronie: http://ec.europa.eu/environment/circular-economy/index_en.htm
4. Kryteria ułatwiające uwzględnienie wymogów ekologicznych w dokumentacji przetargowej. Dostępne na stronie internetowej: http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm
5. From Rhetoric to Reality: The Circular Economy Index of Dutch Businesses (2016). Raport dostępny na stronie internetowej: <https://mvoonderland.nl/sites/default/files/media/Circular%20Economy%20Index%202016.pdf>
6. Towards the Circular Economy: Accelerating the scale-up across global supply chains (2014). Raport dostępny na stronie internetowej: http://www3.weforum.org/docs/WEF_ENV_TowardsCircularEconomy_Report_2014.pdf

ZAMÓWIENIA PUBLICZNE WSPOMAGAJĄCE ZAMKNIĘCIE OBIEGUW GOSPODARCE W PRAKTYCE

Organizacja, która decyduje się na zastosowanie zamówień publicznych wspomagających zamknięcie obiegu w gospodarce, powinna rozważyć kilka kwestii. Ta część zawiera przegląd praktycznych rozwiązań, które mogą ułatwić włączenie zasad obiegu zamkniętego do procedur przetargowych.

MODELE ZAMÓWIEN WSPOMAGAJĄCYCH ZAMKNIĘCIE OBIEGU W GOSPODARCE

Wyróżnia się trzy rodzaje lub „poziomy” modeli wdrażania zamówień wspomagających zamknięcie obiegu w gospodarce. Pierwszy z nich, tj. poziom systemu, odnosi się do metod zawierania umów, jakie może zastosować organizacja dokonująca zakupu, aby zapewnić zamknięcie obiegu w gospodarce. Chodzi tu m.in. o klauzule odbioru przez dostawcę — przewidujące, że produkt po zakończeniu jego użytkowania zwracany jest dostawcy w celu jego ponownego wykorzystania, regeneracji lub poddania recyklingowi — oraz systemy produktowo-usługowe, gdy umowa obejmuje zarówno produkty, jak i usługi. Przykładem systemu produktowo-usługowego może być umowa o świadczenie usług druku typu pay-per-

copy (płatność za faktyczną liczbę wydruków), w ramach której dostawca nie ogranicza się do sprzedaży sprzętu do kopiowania, ale zapewnia cały sprzęt, dokonuje napraw i wymian oraz organizuje szkolenia.

Na poziomie dostawcy określono sposoby włączenia przez dostawców zasad obiegu zamkniętego do własnych systemów i procesów w celu zapewnienia, aby oferowane przez nich produkty i usługi spełniały kryteria zamówienia wspomagającego zamknięcie obiegu w gospodarce. Z poziomem tym powiązany jest poziom produktu, przy czym dotyczy on wyłącznie tych produktów, które dostawcy zaopatrujący organy publiczne mogą zamawiać od podmiotów znajdujących się dalej w łańcuchu dostaw. Decydując się na zamówienie publiczne wspomagające zamknięcie obiegu w gospodarce, należy uwzględnić zarówno systemy dostawców, jak i specyfikację techniczną produktu.

MODELE ZAMÓWIEN WSPOMAGAJĄCYCH ZAMKNIĘCIE OBIEGU W GOSPODARCE

1. Poziom systemu

- System produktowo-usługowy
- Partnerstwo publiczno-privatne
- Współpraca z innymi organizacjami w zakresie współdzielenia i ponownego wykorzystania
- Najem/leasing
- Systemy odbioru przez dostawcę, obejmujące: ponowne wykorzystanie, recykling, odnowienie i przetworzenie

2. Poziom dostawcy

- System odbioru przez dostawcę
- Konstrukcja umożliwiająca demontaż
- Możliwość naprawienia standardowych produktów
- Ponowne wykorzystanie produktów na zewnątrz / sprzedaż produktów
- Ponowne wykorzystanie produktów na wewnętrzne potrzeby

3. Poziom produktu

- Możliwość zidentyfikowania materiałów, z których powstał produkt
- Możliwość demontażu produktów po zakończeniu ich użytkowania
- Materiały nadające się do recyklingu
- Zasobooszczędność i całkowity koszt własności
- Materiały z recyklingu

Źródło: Raport dotyczący najlepszych praktyk regionów w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych

POLITYKA ORGANIZACJI W DZIEDZINIE ZAMÓWIEŃ PU- BLICZNYCH WSPOMAGA- JĄCYCH ZAMKNIĘCIE OBIEGU W GOSPODARCE

Opracowanie polityki dotyczącej zamówień publicznych wspomagających zamknięcie obiegu w gospodarce lub włączenie zasad gospodarki o obiegu zamkniętym do polityki w zakresie zielonych/ zrównoważonych zamówień publicznych może być skutecznym pierwszym krokiem ku zapewnieniu wyeksponowania tego modelu zamówień jako priorytetu. W ramach takiej polityki należy:

- zdefiniować zamówienia wspomagające zamknięcie obiegu w gospodarce w kontekście działalności danej organizacji,
- określić produkty, usługi lub działy, do których

mają zastosowanie te zamówienia,

- wskazać wyznaczone cele, priorytety i ramy czasowe oraz sposoby ich nadzorowania,
- wskazać inne działania (takie jak np. szkolenia, wsparcie i strategie w zakresie komunikacji), które zostały lub zostaną wprowadzone,
- wskazać osoby odpowiedzialne za wdrożenie tej polityki.

Istnieje możliwość uwzględnienia zasad obiegu zamkniętego w zdecydowanej większości prac związanych z udzielaniem zamówień, jednak być może łatwiej byłoby zacząć od stopniowego ich wprowadzania. Da to okazję sprawdzenia różnych metod i wypracowania wzorca dla innych działów, co z kolei ułatwi pełne wdrożenie tych zasad na późniejszym etapie. Skuteczniejszą strategią może być również ukierunkowanie początkowych zasobów na łatwo osiągalne cele.

Nantes (Francja) włącza zasady gospodarki o obiegu zamkniętym do polityki w zakresie zamówień

W ramach realizowanego przez miasto Nantes programu promowania odpowiedzialnych zakupów miasto opracowało 11 kart działań w zakresie zamówień publicznych, w tym jedną dotyczącą gospodarki o obiegu zamkniętym. W prosty i jasny sposób przedstawia ona dziedziny polityki, związane z gospodarką o obiegu zamkniętym, oraz dotychczasowe osiągnięcia. Wyznaczono w niej również kierunek strategiczny i cele operacyjne w zakresie włączania gospodarki o obiegu

zamkniętym do zamówień publicznych, a także cele dotyczące wyników, jakie mają zostać osiągnięte do roku 2020. Nantes zamierza przyczynić się do realizacji celów środowiskowych na szczeblu administracji państwowej i samorządu na przykład poprzez: osiągnięcie celów operacyjnych, wspieranie projektów demonstracyjnych, optymalizowanie zbiórki małych urządzeń i bioodpadów oraz uwzględnianie ocen cyklu życia w zamówieniach publicznych?

Pilotażowe zamówienia publiczne wspomagające zamknięcie obiegu w gospodarce w Niderlandach

W 2013 r. niderlandzki rząd wprowadził program o nazwie „Circular Procurement Green Deal” (zielone porozumienie w sprawie zamówień publicznych wspomagających zamknięcie obiegu w gospodarce) w celu przyspieszenia przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym. 45 podmiotów publicznych i prywatnych uczestniczących w tym programie miało za zadanie zrealizować dwie inicjatywy w zakresie zamówień publicznych wspomagające zamknięcie obiegu w gospodarce w celu zdobycia kolejnych doświadczeń, wymiany spostrzeżeń i utworzenia zbioru dobrych praktyk. W ciągu ponad trzech

lat zrealizowano 80 tego rodzaju pilotażowych zamówień i upowszechniono wyciągnięte wnioski. Sukces tego programu spowodował, że w swoim planie działania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym z 2016 r. niderlandzki rząd położył szczególny nacisk na zamówienia wspomagające zamknięcie obiegu w gospodarce oraz uwzględnianie kosztu całego cyklu życia. Wyznaczył również cel dotyczący zwiększenia do 10% udziału zamówień wspomagających zamknięcie obiegu w gospodarce do 2020 r.

© Henryk Sadura

- Więcej informacji można znaleźć na stronie: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue74_Case_Study_148_Nantes.pdf
- Więcej informacji można znaleźć na stronie: http://www.scpclearinghouse.org/sites/default/files/eng_green_deal_circular_procurement_magazine.pdf

STRATEGICZNE MYŚLENIE

Jednym z pierwszych praktycznych działań zmierzających do wdrożenia zamówień publicznych wspomagających zamknięcie obiegu w gospodarce jest rozważenie sposobu włączenia ich do stosowanych już praktyk i systemów zamówień publicznych.

Należy zastanowić się nad tym, które elementy typowej procedury przetargowej są najważniejsze, oraz jakiego rodzaju zasady i praktyki zamówień wspomagających zamknięcie obiegu w gospodarce są najbardziej uzasadnione. Jaką rolę pełnią praktyki zamówień publicznych w przyjmowaniu praktyk w zakresie zamykania obiegu oraz jaki wpływ na oferentów mają organy publiczne? Jaki jest zakres kryteriów i specyfikacji zamówienia wspomagającego zamknięcie obiegu w gospodarce?

Ponowne przemyślenie potrzeb

Określenie potrzeb jest logicznym pierwszym krokiem do zwiększenia zamknięcia obiegu. Należy m.in. ustalić: co jest nam naprawdę potrzebne; czy konieczny jest zakup produktu czy też możliwe jest korzystanie z niego w formie usługi; czy wyłączenie dostępu lub własności jest niezbędna czy też możliwa

jest współwłasność.

Przechodząc na model i praktyki obiegu zamkniętego, należy ponownie przemyśleć poniższe aspekty udzielania zamówień:

- rozważenie dostępu do usługi zamiast zakupu produktu,
- zwrócenie uwagi na projekt produktu, okres jego użytkowania i zakończenie przydatności do użycia (wykorzystanie opcji zakupu z możliwością odkupu i zakupu z możliwością odsprzedaży oraz systemów produktowo-usługowych),
- współpraca z dostawcami i innymi uczestnikami rynku w celu określenia rozwiązań służących zamknięciu obiegu.

Często niepotrzebny jest konkretny produkt, ale pełniona przez niego funkcja. Systemy produktowo-usługowe umożliwiają dostawcom grupowanie produktów w celu zaspokojenia większej części potrzeb klientów z wykorzystaniem mniejszej liczby urządzeń, co pozwala ograniczyć negatywne oddziaływanie produkcji na środowisko. Systemy te mogą zachęcić dostawców do zwiększenia wydajności w celu zmniejszenia kosztów operacyjnych, a użytkowników do ograniczenia korzystania z produktów by zmniejszyć koszty⁹.

Brema (Niemcy) zastępuje floty pojazdów usługą car-sharing

W 2013 r., po przeprowadzeniu etapu pilotażowego, departament ds. środowiska, budownictwa i transportu bremerńskiego senatu zdołał zredukować swoją emisję CO₂ pochodzącą z transportu w celach służbowych, a także obniżyć koszty poprzez zmniejszenie własnej floty pojazdów dzięki skorzystaniu z lokalnej usługi wspólnego użytkowania samochodów osobowych (car-sharing). Wcześniej departament ten posiadał flotę 11 własnych (lub leasingowanych) samochodów, jednak ich wykorzystanie było

niewielkie, ponieważ z większości z nich korzystano przez mniej niż trzy godziny dziennie. Po przejściu na lokalną usługę wspólnego użytkowania samochodów osobowych powiązaną z internetowym systemem rezerwacji miasto uzyskało dostęp do bardziej elastycznej i wydajniejszej floty, w tym do samochodów elektrycznych, obniżyło koszty związane z serwisowaniem i opłaty za parkowanie oraz zredukowało czas poświęcany przez personel na zarządzanie flotą¹⁰.

9. Moving Towards Performance-Based Specifications in Public Procurement (IISD, 2013). Notatka informacyjna dostępna na stronie internetowej: https://www.iisd.org/sites/default/files/publications/specs_public_procurement.pdf

10. Więcej informacji można znaleźć na stronie: http://www.clean-fleets.eu/fileadmin/files/documents/Publications/case_studies/Clean_Fleets_case_study_-_Bremen_Car-Sharing_integration.pdf

Zbadanie możliwości

Jeśli ustalono, że zakup jest niezbędny, rozważenie wpływu produktu na środowisko na przestrzeni całego cyklu jego życia może pomóc w ustaleniu, w jakim zakresie można za pomocą zamówień ograniczyć oddziaływanie danego produktu na środowisko. Warto m.in. ustalić, czy produkt jest wykonany z materiałów niezrównoważonych

środowiskowo; czy jego produkcja lub transport powoduje zanieczyszczenia; czy użytkowanie produktu wymaga dużej ilości energii lub wody oraz czy można zmniejszyć ich zużycie; czy możliwe jest jego ponowne wykorzystanie po zakończeniu użytkowania; czy można go przeprojektować w celu zmniejszenia jego wpływu na zrównoważony rozwój; czy jest możliwość wsparcia rozwoju szerszego ekosystemu gospodarki o obiegu zamkniętym.

Szkocja — odwzorowanie wpływu cyklu życia przy ustalaniu priorytetów działań zamykających obieg

W 2016 r. szkocka Dyrekcja ds. Zamówień Publicznych zawarła nowe umowy ramowe na dostawy urządzeń informatycznych. Przed wszczęciem procedury przetargowej zaktywizowała podmioty z branży oraz dokonała odwzorowania wpływu cyklu życia w celu ustalenia obszarów, na których należy się skupić pod kątem zagrożeń środowiskowych i społeczno-gospodarczych oraz pod kątem szans. W rezultacie ostateczna

dokumentacja przetargowa zawierała specyfikację określającą wymogi w zakresie efektywności energetycznej, cyklu życia produktu, zarządzania flotą pojazdów dostawczych, innowacyjnych opakowań oraz postępowania z produktem na koniec jego przydatności do użycia, ze szczególnym naciskiem na naprawy, modernizację i ponowne wykorzystanie urządzeń¹¹.

© Yannis Papanastasiopoulos

11. Więcej informacji można znaleźć na stronie: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue69_Case_Study_139_Scotland.pdf

Hierarchia zamówień wspomagających zamknięcie obiegu w gospodarce

Po ustaleniu w jakich obszarach skuteczność zmian służących zwiększeniu zrównoważoności może być największa oraz po potwierdzeniu zdolności organizacyjnej trzeba ustalić sposób wprowadzenia tych zmian. Skutecznym sposobem ustalania priorytetów możliwych działań jest wprowadzenie hierarchii zamówień publicznych w oparciu o europejską hierarchię postępowania z odpadami: ograniczanie, ponowne wykorzystanie, recykling i odzysk.

Ograniczanie

Pierwszym krokiem ku urzeczywistnieniu gospodarki o obiegu zamkniętym jest ograniczenie zakupów. Można na przykład ustalić, czy zakup jest w ogóle konieczny czy też można znaleźć rozwiązanie, które nie wymaga zakupu nowych produktów lub materiałów. Innym sposobem może być lepsze planowanie umów, na przykład uwzględniające zmniejszenie ilości opakowań dostarczanych produktów.

Turyn (Włochy) wprowadza koncepcję obiegu zamkniętego w cateringu dla szkół

W 2013 r. miasto Turyn wprowadziło szereg rozwiązań w ramach swojej umowy o usługi cateringu dla szkół w celu zwiększenia zrównoważoności. Obejmowały one m.in. wymóg stosowania energooszczędnych urządzeń oraz transportu o niewielkim wpływie na środowisko, a także znaczne ograniczenie ilości opakowań i odpadów, na przykład przez zastąpienie wody butelkowanej wodą z kranu i wybór opakowań wielorazowego użytku i do wielokrotnego napełniania, jeśli nie można było zrezygnować z opakowań. Oprócz tego zobowiązano wykonawców do zastąpienia naczyń plastikowych naczyniami wielokrotnego użytku. Samo wprowadzenie tego wymogu doprowadziło do zmniejszenia ilości odpadów plastikowych o 157 ton rocznie¹².

Zurych (Szwajcaria) weryfikuje swoje potrzeby związane z drukowaniem

W 2012 r. Zurych postanowił zrezygnować z zakupów (lub leasingu) urządzeń wielofunkcyjnych i zakupić dostosowaną usługę zarządzania wydajnością. Dzięki temu miasto nie musi już inwestować w sprzęt, ale płaci tylko za wydrukowane strony, wskutek czego znacznie obniżono koszty, a także nakład materiałów drukowanych. Zużycie energii spadło o 34%, a liczbę drukowanych stron zmniejszono o 30 milionów rocznie¹³.

12. Więcej informacji można znaleźć na stronie: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue47_Case_Study100_Turin.pdf

13. Więcej informacji można znaleźć na stronie: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue53_Case_Study108_zurich_output_management.pdf

Ponowne wykorzystanie

Coraz więcej produktów jest projektowanych z myślą o ich ponownym wykorzystaniu. Opracowując procedurę udzielenia zamówienia, warto uwzględnić ten aspekt pod kątem postępowania z produktem na koniec jego przydatności do użycia. Dla zagwarantowania ponownego wykorzystania produktu można

przewidzieć w umowie system odbioru przez dostawcę. Jest to coraz częstsza praktyka w zamówieniach na dostawę sprzętu komputerowego, ponieważ komputery stacjonarne i laptopy pozostałe po modernizacji sprzętu przez organ publiczny mogą być wykorzystane przez inne organizacje.

Niderlandy — budowa ratusza z zapewnieniem zamknięcia obiegu

Potrzeby niderlandzkiego miasta Brummen zaczęły przekraczać możliwości istniejącego ratusza. Ustalono, że ilość potrzebnego miejsca będzie się zwiększać co najmniej przez kolejne 20 lat, natomiast nie wiadomo było, jaka kubatura spełni jego potrzeby po tym czasie. Miasto zrezygnowało z tradycyjnego zamówienia na roboty budowlane, postanawiając przyjąć bardziej elastyczne podejście ukierunkowane na zamknięcie obiegu w gospodarce, w ramach którego miało „wziąć w leasing” nowy budynek na podstawie umowy o usługi zawartej na 20 lat. Budynek zaprojektowano w sposób umożliwiający jego rozbiórkę i zwrot elementów do dostawców, w tym belek konstrukcyjnych, okładzin ścian zewnętrznych, ścianek działowych itp.¹⁴

Umowa zawarta przez Herning (Dania) zapewnia większą trwałość odzieży roboczej

W 2013 r. gmina miejska Herning zamierzała zamówić dla działu technicznego nowe uniformy, które miały być bardziej trwałe i wydajniejsze w użytkowaniu. W tym celu opracowano specyfikację techniczną i klauzule dotyczące realizacji zamówienia w zakresie konserwacji, napraw i recyklingu. Wzięcie odzieży w leasing w ramach modelu „produkt jako usługa” oraz zawarcie w umowie zapisów dotyczących ponownego wykorzystania i recyklingu poskutkowało wydłużeniem czasu użytkowania uniformów, a w ciągu czterech lat przyniosło oszczędności na poziomie 6 700 euro oraz ograniczenie emisji CO₂ o 1 011 ton¹⁵.

Walia — wykorzystanie przerobionych elementów w zamawianym wyposażeniu biura

W trakcie przeprowadzki w 2016 r. walijska agencja zdrowia publicznego Public Health Wales (PHW) postanowiła ogłosić zamówienie na projekt biura i dostawę mebli, które zachęca do ponownego wykorzystania jak największej części posiadanego sprzętu biurowego, mebli i podłóg, oraz zapewnić dostawy przerobionych produktów z innych źródeł. W trakcie dnia otwartego dla dostawców przedstawiono najważniejsze wymagania dotyczące projektu przestrzeni współpracy i ponownego wykorzystania jak największej części mebli. Zwycięskie konsorcjum, w którego skład wchodziły przedsiębiorstwa społeczne, dostarczyło ponad 2 500 elementów. Tylko 6% z nich było nowych, natomiast

pozostałe elementy były przerobione lub odnowione, a znaczna część pochodziła z ponownie wykorzystanych zapasów PHW. Dzięki temu podejściu ukierunkowanemu na zamknięcie obiegu w gospodarce 41 ton odpadów nie trafiło na składowisko — co przyniosło redukcję emisji CO₂ o 134 tony — oraz pozwoliło stworzyć stałe miejsca pracy dla kilku osób niepełnosprawnych i długotrwale bezrobotnych¹⁶.

14. Circular Economy. Getting the circulation going (Kiser, 2016). Artykuł dostępny na stronie internetowej: <http://www.nature.com/nature/journal/v531/n7595/full/531443a.html?foxtrotcallback=true>

15. Więcej informacji można znaleźć na stronie: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue65_Case_Study_131_Herning.pdf

16. Więcej informacji można znaleźć na stronie: [http://www.wrapcymru.org.uk/sites/files/wrap/Public%20Health%20Wales%20Sustainable%20Workplace%20\(4\).pdf](http://www.wrapcymru.org.uk/sites/files/wrap/Public%20Health%20Wales%20Sustainable%20Workplace%20(4).pdf)

Recykling

Jeśli nie ma możliwości ponownego wykorzystania, kolejnym sposobem zamknięcia obiegu jest projektowanie uwzględniające recykling produktu. Chodzi tu o zapewnienie, aby zakupiony produkt składał się z materiałów, które można łatwo i

skutecznie poddać recyklingowi do postaci nowych produktów. Dodatkowo produkt taki może być wykonany z materiałów pochodzących z recyklingu, co jeszcze bardziej zwiększa jego zasobooszczędność.

Wykorzystanie betonu z recyklingu do budowy w Berlinie

W 2013 r. Berlin uruchomił projekt pilotażowy w celu zachęcenia do bardziej powszechnego wykorzystywania betonu z recyklingu jako materiału do budowy. Ponad 5 400 m³ certyfikowanego betonu z recyklingu (betonu z „obiegu zamkniętego”) wykorzystano do budowy ściany szczeniowej i bryły budynku nowego laboratorium nauk o

życiu na Uniwersytecie Humboldta. Jako alternatywa dla betonu z kruszywa pierwotnego beton z recyklingu pozwolił zaoszczędzić 880 m² żwiru naturalnego, zmniejszyć o 66% zużycie energii niezbędnej do produkcji i transportu oraz zmniejszyć o 7% pochodzącą z nich emisję CO₂¹⁷.

Odzysk

W gospodarce o obiegu zamkniętym odpady są odzyskiwane i wykorzystywane do innego celu. Odzysk może na przykład polegać na przetworzeniu zużytego oleju do smażenia na biodiesel czy kompostowaniu odpadów spożywczych. Organy

udzielające zamówień publicznych mogą zarówno wspierać projektowanie uwzględniające odzysk przez wprowadzanie odpowiednich specyfikacji i kryteriów w zamówieniach, jak i zamawiać produkty z odzysku.

„Zamknięcie pętli” dzięki wprowadzeniu autobusów napędzanych biogazem

W 2014 r. fińskie miasto Vaasa postanowiło zamówić flotę 12 autobusów w pełni napędzanych biogazem uzyskany z odpadów organicznych i osadów ściekowych w lokalnych zakładach przetwarzania odpadów. Aby zachęcić dostawcę do zapewnienia długoterwnej wydajności i niezawodności, w umowie zawarto klauzule dotyczące realizacji zamówienia określające rekompensatę dla dostawcy w przypadku, gdy

roczne zużycie było mniejsze niż szacowane, albo zwrot w przeciwnym wypadku. Zamówienie to nie tylko pozwoliło zastąpić 280 000 litrów oleju napędowego rocznie, ale również osiągnąć „zamknięcie pętli” dla produktów ubocznych z lokalnych odpadów. Ponadto wspiera ono rozwój infrastruktury, zapewniając biogaz dla kolejnego tysiąca samochodów¹⁸.

17. Więcej informacji można znaleźć na stronie: <https://www.umweltbundesamt.de/themen/wirtschaft-konsum/umweltfreundliche-beschaffung/gute-praxisbeispiele/gebaeudeneubau/berlin-einsatz-von-recycling-beton-im-hochbau> (w języku niemieckim)
18. Circular Public Procurement in the Nordic Countries (Nordycka Rada Ministrów, 2017). Raport dostępny na stronie internetowej: <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1092366/FULLTEXT01.pdf>

WSPÓŁPRACA Z PODMIOTAMI Z BRANŻY

Gospodarka o obiegu zamkniętym jest stosunkowo nową koncepcją. Dlatego też tym bardziej ważne jest, aby instytucje zamawiające poznały rynek (produkty, dostawców, producentów, usługodawców itp.), co pozwoli im zdobyć lepsze rozeznanie w tym, co jest już dostępne, oraz w istniejących możliwościach. Poza tym do osiągnięcia celu, jakim jest pobudzenie bardziej zdecydowanego przejścia na modele biznesowe w większym stopniu oparte na zasadach gospodarki o obiegu zamkniętym, niezbędna jest długoterminowa współpraca.

Współpraca z podmiotami z danej branży¹⁹ stwarza możliwość zbadania i wypromowania nowych koncepcji biznesowych. Dialog z dostawcami daje szansę na ustalenie potencjału i wykonalności wprowadzenia nowych modeli takich jak: system produktowo-usługowy, formy leasingu, rozwiązania typu „płać za użytkowanie”, wspólne użytkowanie czy

zakup z możliwością odsprzedaży sprzedającemu.

Zamówienia publiczne wspomagające zamknięcie obiegu w gospodarce często wymagają odejścia od specyfikacji technicznej redagowanej samodzielnie przez instytucję zamawiającą na rzecz specyfikacji powstającej w oparciu o wymianę informacji między zamawiającymi a potencjalnymi dostawcami. Stwarza to okazję do poinformowania o potrzebach, zebrania danych na temat dostępnych towarów i usług oraz sprawdzenia możliwości praktycznego zastosowania potencjalnych kryteriów udzielenia zamówienia. W szerszej skali taki dialog z dostawcami może być pomocny przy koordynowaniu działań zmierzających do zamknięcia obiegu w odpowiednich sektorach.

Jeśli produkt lub usługa dostępne na rynku nie spełniają założeń gospodarki o obiegu zamkniętym, instytucja zamawiająca może ustanowić tzw. partnerstwo innowacyjne. Takie partnerstwa stwarzają ramy działalności badawczej i rozwojowej, pilotażu i późniejszego zakupu nowych produktów, usług lub robót budowlanych²⁰.

Współpraca z podmiotami z branży przy zakupie mebli przez niderlandzkie miasto Wageningen

W ramach renowacji ratusza Wageningen postanowiło zakupić meble w największym stopniu zapewniające zamknięcie obiegu w gospodarce, przyjmując w tym celu zasady gospodarki o obiegu zamkniętym. Aby zdobyć rozeznanie w rynku, przed ogłoszeniem zamówienia miasto przeprowadziło kilka konsultacji z podmiotami z branży oraz rozesłało do potencjalnych dostawców prośbę o informacje. Skorzystano również z elektronicznego systemu zamówień, który ułatwił wymianę informacji między dostawcami a zespołem ds. zamówień publicznych w trakcie całego postępowania o udzielenie zamówienia. Na podstawie uzyskanych informacji zwrotnych produkty podzielono na kategorie i ogłoszono siedem odrębnych zaproszeń do składania ofert. Wpłynęło wiele ofert, w których zaproponowano ceny nieprzekraczające cen standardowych mebli²¹.

Helsinki szukają metod przetwarzania o dużym znaczeniu

W 2016 r. organ ds. usług środowiskowych okręgu Helsinek (HSY) ogłosił zamówienie na cztery lub pięć projektów pilotażowych mających na celu przetestowanie i ocenę nowych metod przetwarzania i wykorzystania przefermentowanych osadów ściekowych pochodzących z zakładu przetwarzania odpadów. Celem zamówienia było zachęcenie do stosowania recyklingu składników pokarmowych i materiałów zamiast odzysku energii, zgodnie z europejską hierarchią postępowania z odpadami. Pilotaż jest doskonałym sposobem wspierania tworzenia innowacyjnych rozwiązań. W latach 2017–2018 HSY dokładniej przeanalizuje najlepszą metodę wyłonioną z projektów pilotażowych. Jeśli jej wyniki będą korzystne, na przełomie 2019 i 2020 r. przeprowadzone zostanie postępowanie o udzielenie zamówienia zostanie przeprowadzone²².

19. Unijne dyrektywy dotyczące zamówień publicznych przewidują możliwość przeprowadzenia wstępnych konsultacji rynkowych z dostawcami w celu skorzystania z doradztwa, które można wykorzystywać przygotowując przetarg. Więcej informacji zob. art. 40 i 41 dyrektywy 2014/24/UE.

20. Więcej informacji zob. art. 31 dyrektywy 2014/24/UE.

21. Więcej informacji można znaleźć na stronie: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue69_Case_Study_138_Wageningen.pdf

22. Circular Public Procurement in the Nordic Countries (Nordycka Rada Ministrów, 2017). Raport dostępny na stronie internetowej: <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1092366/FULLTEXT01.pdf>

WYMOGI ZWIĄZANE Z ZAMÓWIENIAMI WSPOMAGAJĄCYMI ZAMKNIĘCIE OBIEGU W GOSPODARCE

Specyfikacje i kryteria udzielania zamówień

Opracowując specyfikację istotnych warunków zamówienia należy ustalić, które podejście — techniczne czy funkcjonalne — może być bardziej odpowiednie dla osiągnięcia zamknięcia obiegu. Specyfikacja techniczna zawiera opis zamówienia oraz mierzalne kryteria, w tym kryteria dotyczące minimalnego poziomu zgodności, będące podstawą oceny ofert. Kryteria funkcjonalne (inaczej kryteria dotyczące wyników/właściwości) opisują pożądane wyniki i oczekiwane właściwości (np. jakość, ilość, niezawodność).

Postępowanie o udzielenie zamówienia powinno służyć spełnieniu określonej potrzeby, a nie tylko kończyć się zakupem określonego produktu w ramach standardowej procedury. Zatrzymanie się w celu przeanalizowania w pierwszej kolejności szerszych potrzeb pozwoli na przyjęcie podejścia opartego na oczekiwanych funkcjach czy wynikach. Dzięki temu cała procedura zyska większą elastyczność, zaś branża więcej swobody we wprowadzaniu innowacji i dostarczaniu najbardziej efektywnych rozwiązań, co zaowocuje zmniejszeniem zużycia zasobów i

obniżeniem kosztów. Czasem jednak w specyfikacji technicznej trzeba uwzględnić konkretne cele (jak wymóg wykorzystania w produkcji materiału z recyklingu).

Nie zawsze jest możliwość zastosowania nowych lub innowacyjnych procedur udzielania zamówień lub takich, które wymagają dużych nakładów. W takich przypadkach wyznaczone już kryteria dotyczące obiegu zamkniętego stają się szczególnie użyteczne. Do października 2017 r. Komisja Europejska opracowała kryteria dotyczące zielonych zamówień publicznych (GPP) dla ponad 20 grup produktów. W kryteriach przyjętych w ostatnim czasie — dotyczących budynków, komputerów, wyrobów włókienniczych i mebli — zwiększono nacisk na aspekty obiegu zamkniętego. Każdy zestaw kryteriów obejmuje kryteria podstawowe (odpowiednie dla każdej instytucji zamawiającej do uwzględnienia najważniejszych elementów oddziaływania na środowisko) oraz kryteria kompleksowe (które mają prowadzić do zakupu najbardziej przyjaznych środowisku produktów spośród dostępnych na rynku).

Działania w ramach gospodarki o obiegu zamkniętym wspierane za pośrednictwem zestawów kryteriów GPP mogą obejmować promowanie ekoprojektu produktu i projektu uwzględniającego recykling, rozszerzoną odpowiedzialność producenta, zapobieganie powstawaniu odpadów i odpadów opakowaniowych oraz gospodarkę współpracy, ponowne wykorzystanie i odnawianie²³.

Niderlandy — materiały włókiennicze z recyklingu wymagane w specyfikacji technicznej i kryteria udzielenia zamówienia

W 2017 r. niderlandzkie Ministerstwo Obrony ogłosiło zamówienie na dostawę ręczników i kombinezonów, określając w nim wymóg, aby produkty były wykonane w co najmniej 10% z wtórnych włókien tekstylnych pochodzących ze zużytych produktów. W wyniku zastosowania kryteriów udzielenia zamówienia wyłoniono również oferty znacznie przekraczające poziom określony w specyfikacji technicznej (tj. domieszka pochodząca z recyklingu stanowiła ponad 30% lub 50%). Oferty te zwyciężyły i udzielono zamówień na dostawę 100 000 ręczników i 10 000 ścierek, które zawierały 36% włókien z recyklingu, oraz 53 000 kombinezonów, w których zawartość ta stanowiła 14%. Dzięki temu udało się zaoszczędzić 15 252 kg bawełny, zmniejszyć emisję CO₂ o 68 880 kg oraz zaoszczędzić 23 520 megadżuli energii i ponad 233 miliony litrów wody²⁴.

Duńska agencja zamówień publicznych wymaga konstrukcji mebli umożliwiającej demontaż

W 2012 r. duńska centralna agencja zamówień publicznych (SKI) zawarła czteroletnią umowę ramową na dostawę ekologicznych mebli biurowych dla ponad 60 gmin. Specyfikacja techniczna opierała się na wymogach środowiskowych znaku ekologicznego „Nordic Swan”. Zawierała wymogi dotyczące substancji chemicznych wykorzystanych do produkcji, przetworzenia, powlekania i barwienia oraz możliwości oddzielenia i odzysku materiałów po zakończeniu ich przydatności do użycia. Ponadto określono wymóg, aby materiały drewniane i drewnopochodne pochodziły z legalnie pozyskanego drewna oraz aby co najmniej 70% tych materiałów pochodziło z drewna z recyklingu lub pozyskanego w zrównoważony sposób. Przyjęcie podejścia ramowego przyniosło oszczędności rzędu 26% w porównaniu z cenami rynkowymi oraz zaowocowało poszerzeniem rynku ekologicznych wyrobów meblarskich²⁵.

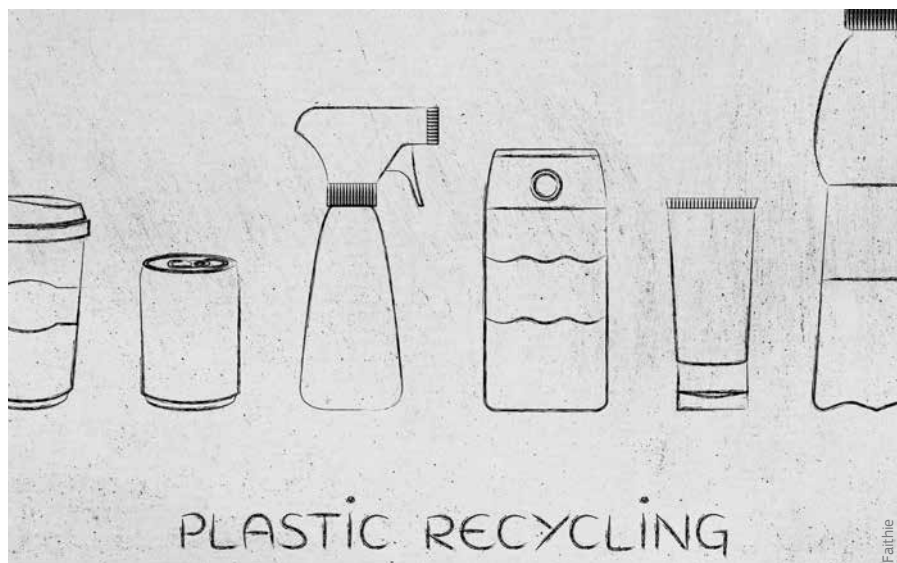
Stosowanie znaków ekologicznych²⁶ jest również skutecznym sposobem wykazania przez oferentów, że ich produkty lub usługi spełniają określone wymogi w zakresie zrównoważonego rozwoju. Znaki te można wykorzystywać, gdy są one bezpośrednio związane z przedmiotem zamówienia i spełniają określone normy

obiektywności, przejrzystości i weryfikacji. Należy też dopuścić znaki spełniające równoważne kryteria lub inne odpowiednie dowody, jeśli z powodu ograniczeń czasowych oferent nie jest w stanie oficjalnie uzyskać znaku ekologicznego.

Gandawa stosuje środki czyszczące certyfikowane w systemie „od kołyski do kołyski” (C2C)

W 2016 r. miasto Gandawa zawarło czteroletnią umowę ramową na dostawę produktów do czyszczenia i polerowania. Wprowadzono wymóg, aby produkty z określonych kategorii, w tym środki czyszczące i produkty do higieny (tj. mydło) spełniały kryteria znaku C2C „Bronze” lub innego równoważnego znaku. W rezultacie znacząco zwiększono wykorzystanie produktów z recyklingu oraz odsetek recyklingu odpadów: opakowania składają się w 85% z

tektury z recyklingu, butelki z polietylenu o wysokiej gęstości (HDPE) podlegają w 100% recyklingowi i są wykonane w 10% z wtórnego HDPE, a butelki z politereftalanu etylenu (PET) podlegają w 100% recyklingowi i są wykonane w 81% z materiałów wtórnych. Oprócz tego wprowadzono innowacyjne butelki dozujące z certyfikatem C2C wyposażone w zabezpieczenie przed wylaniem, co zapobiega stosowaniu nadmiernych ilości i ogranicza straty płynów²⁷.

23. Sugerowane specyfikacje dotyczące projektu produktu, procesu produkcji, fazy użytkowania i postępowania z produktem na koniec jego przydatności do użycia można również znaleźć w przewodniku po zamówieniach wspomagających zamknięcie obiegu w gospodarce, opracowanym przez centrum doskonałości MVO Nederland. Przewodnik dostępny na stronie internetowej: <https://mvonederland.nl/circular-procurement-guide>
24. Więcej informacji można znaleźć na stronie: <https://www.pianoo.nl/sites/default/files/documents/documents/rebusfactsheet15-kledingdefensie-engels-juni2017.pdf>
25. Więcej informacji można znaleźć na stronie: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue58_Case_Study118_sustainable_furniture_Denmark.pdf
26. Więcej informacji na temat stosowania znaków ekologicznych w zamówieniach publicznych zob. art. 43 ust. 1 dyrektywy 2014/24/UE oraz art. 61 ust. 1 dyrektywy 2014/25/UE.
27. Więcej informacji można znaleźć na stronie: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue70_Case_Study_140_Ghent.pdf

O CENA

Wdrożenie zamówień publicznych wspomagających zamknięcie obiegu w gospodarce wykracza poza kryterium najniższej ceny przy zakupie. Na etapie udzielania zamówienia instytucja zamawiająca może dokonać oceny ofert pod kątem jakości i zapewnienia zamknięcia obiegu, postępując się wcześniej ustalonymi kryteriami udzielenia zamówienia.

Zgodnie z dyrektywami z 2014 r. dotyczącymi zamówień publicznych każdego zamówienia udziela się w oparciu o kryterium oferty najkorzystniejszej ekonomicznie, które umożliwia instytucji

zamawiającej porównanie czynników innych niż cena, takich jak jakość i zrównoważony charakter.

W przypadku wielu produktów i usług koszty poniesione w trakcie użytkowania (np. zużycie energii, koszty konserwacji i utrzymania) oraz koszty unieszkodliwienia mogą być wysokie. Uwzględnienie kosztu całego cyklu życia samo w sobie jest uzasadnione z ekonomicznego punktu widzenia i może zachęcać do zapewniania zamknięcia obiegu. Koszty początkowe i długoterminowe koszty energii i utrzymania mogą jednak być rozliczane z różnych części budżetu, dlatego często niezbędna jest współpraca między działami.

Ocena infrastruktury na podstawie kosztów i wpływu na środowisko w zakładanym okresie eksploatacji

W 2015 r. dział robót publicznych w niderlandzkim Ministerstwie Infrastruktury i Środowiska (Rijkswaterstaat) ogłosił zamówienie na projekt, budowę, utrzymanie i finansowanie poszerzenia 13-kilometrowego odcinka drogi. Zastosowano kryterium oferty najkorzystniejszej ekonomicznie, w ramach którego oddziaływaniu na środowisko przypisano odpowiednie koszty, a skorygowana w ten sposób łączna cena posłużyła do udzielenia zamówienia. Wpływ na środowisko oceniono za pomocą dwóch narzędzi: CO2e Performance Ladder (które skorygowało łączną cenę na podstawie szacowanej emisji) oraz DuboCalc (narzędzie

do analizy cyklu życia obliczające poziom zrównoważenia przewidzianych materiałów). Zwycięski oferent zaproponował inteligentne rozwiązania budowlane, które pozwoliły ograniczyć transport materiałów, inteligentne zastosowanie asfaltu w celu zmniejszenia ogólnego zapotrzebowania oraz wykorzystanie materiałów wtórnych. Oferta była konkurencyjna cenowo oraz zapewniała znaczne ograniczenie wpływu na środowisko w porównaniu z poziomem odniesienia. Łączne szacowane oszczędności w zakładanym okresie eksploatacji infrastruktury wyniosły 52 800 ton ekwiwalentu CO₂ lub 15 048 ton ekwiwalentu ropy naftowej²⁸.

28. Więcej informacji można znaleźć na stronie: http://www.procraplus.org/fileadmin/user_upload/Procura_case_studies/Procraplus_case_study_Rijkswaterstaat.pdf

FAZA UŻYTKOWANIA I ZARZĄDZANIE UMOWAMI

Dokonując zakupu z zamiarem zamknięcia obiegu w większym stopniu, warto ustalić, jaki jest prognozowany okres użytkowania produktu oraz co może zaoferować dostawca w zakresie usług utrzymania i naprawy.

Dostawców można zobowiązać lub zachęcić do przyjęcia odpowiedzialności za utrzymanie produktu lub materiału w łańcuchu dostaw po zakończeniu okresu jego użytkowania. Zamówienia wspomagające zamknięcie obiegu w gospodarce na ogół należą do jednej z trzech kategorii :

1. Systemy produktowo-usługowe — dostawca

zachowuje własność produktu, a użytkownik płaci za użytkowanie lub na podstawie wyników.

2. Umowa zakupu z możliwością odsprzedaży dostawcy — gdzie dostawca odkupuje produkt, zapewniając największe możliwe utrzymanie wartości przez jego ponowne wykorzystanie.
3. Umowa zakupu z możliwością odsprzedaży — umowa zawiera klauzulę wskazującą stronę trzecią odpowiedzialną za odzysk danego elementu po zakończeniu użytkowania, zazwyczaj w celu ponownego wykorzystania lub recyklingu materiałów o mniejszej wartości. Istnieje również możliwość zawarcia odrębnych umów dotyczących konkretnie ponownego wykorzystania. Możliwość ta może być szczególnie przydatna, jeśli produkt już zakupiono.

Klauzule dotyczące konserwacji mebli w umowie zawartej przez niderlandzkie miasto Venlo

W 2012 r. Venlo ogłosiło zamówienie na dostawę mebli biurowych do nowego ratusza. Oferentów zobowiązano do przedstawienia ofert produktów wykonanych z materiałów przyjaznych środowisku, które można łatwo zdemontować i odnowić. W umowie zawarto klauzule dotyczące realizacji zamówienia, zobowiązujące dostawcę do corocznej konserwacji zapobiegawczej oraz napraw mebli na żądanie, a także zapewnienia zastępczych mebli w miejsce mebli naprawianych. Po upływie dziesięciu lat dostawca nadal będzie mieć obowiązek odbierania mebli i zapewnienia możliwości odnowienia. W ramach zamówienia zagwarantowano wartość końcową mebli na poziomie 18% (wartości początkowego budżetu wynoszącego 1,6 miliona euro)³⁰.

Rada Hrabstwa Durham przeprowadza zbiórkę i remont przestarzałego sprzętu komputerowego

W 2012 r. Rada Hrabstwa Durham postanowiła zawrzeć nową umowę mającą zapewnić jak największe ponowne wykorzystanie lub recykling przestarzałego sprzętu komputerowego. Umowa nie tylko pozwoliła spełnić zobowiązania określone w przepisach UE dotyczących zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, ale także ograniczyć do minimum wpływ na środowisko poprzez ograniczenie składowania odpadów. Skorzystały na niej również grupy społeczności lokalnej, którym udostępniono wyremontowany sprzęt. Oferty były oceniane w oparciu o kryterium oferty najkorzystniejszej ekonomicznie. Nowa umowa przynosi radzie roczny przychód na poziomie 34 000 euro (30 000 funtów szterlingów), zaś wyremontowany, tani sprzęt komputerowy trafia do grup społeczności lokalnej³¹.

29. A framework for circular procurement (MVO Nederland, 2015). Arkuszy informacyjny dostępny na stronie internetowej: <https://mvonederland.nl/sites/default/files/media/Framework%20for%20Circular%20Procurement%2020%20April%202015.pdf>

30. Więcej informacji można znaleźć na stronie: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue60_Case_Study122_Furniture_Venlo.pdf

31. Więcej informacji można znaleźć na stronie: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue57_Case_Study115_Durham.pdf

ZASOBY I INICJATYWY

Unijne kryteria zielonych zamówień publicznych³² oraz ich praktyczne przykłady — Komisja Europejska opracowała kryteria ułatwiające uwzględnienie wymogów ekologicznych w zamówieniach publicznych ponad 20 grup produktów. Każdy zestaw kryteriów obejmuje kryteria podstawowe, przeznaczone dla wszystkich instytucji zamawiających i dotyczące kluczowych obszarów ekologiczności produktu, oraz ambitniejsze kryteria kompleksowe, prowadzące do zakupu najbardziej przyjaznego dla środowiska produktu spośród dostępnych na rynku. Na stronie internetowej Komisji można znaleźć obszerny zbiór szczegółowych przykładów dobrych praktyk z całej Europy, z podziałem na sektory produktów i sektory usług. Więcej informacji na ten temat można znaleźć tutaj³³.

REBus — projekt partnerstwa finansowany przez instrument LIFE+ oraz kierowany przez organizację charytatywną WRAP i niderlandzkie Ministerstwo Infrastruktury i Środowiska. W jego ramach udzielono wsparcia 30 MŚP, dużym przedsiębiorstwom i organom rządowym w zakresie pilotażu procedur zamówień publicznych wspomagających zamknięcie obiegu w gospodarce w Zjednoczonym Królestwie i Niderlandach. Sektory objęte projektem: sprzęt elektryczny i elektroniczny, wyroby włókiennicze, budownictwo, meble, ICT, catering i wykładziny podłogowe. Opracowany został przewodnik po zamówieniach publicznych wspomagających zamknięcie obiegu w gospodarce, który jest dostępny w internecie³⁴.

Europejski plan działania w zakresie przemysłu odzieżowego — ta bieżąca inicjatywa, finansowana z unijnego programu LIFE, obejmuje wszystkie aspekty zrównoważonego rozwoju w sektorze odzieżowym, z uwzględnieniem zamówień publicznych. Więcej informacji na ten temat można znaleźć tutaj³⁵.

Wytuczne „Category and Commodity Guidance” — opracowane przez firmę Zero Waste Scotland przewodnik z wytycznymi w zakresie uwzględniania wyników gospodarki o obiegu zamkniętym w następujących sektorach: sprzęt elektryczny i elektroniczny, meble, budownictwo, wyroby włókiennicze, catering, sprzęt do czyszczenia, pokrycia podłogowe, elektronarzędzia i narzędzia ręczne, pojazdy i opony, wyposażenie zewnętrznych placów zabaw, usługi gospodarowania odpadami i wyroby medyczne. Przewodnik jest dostępny na stronie internetowej³⁶.

Report: „Circular Public Procurement in the Nordic Countries” — w raporcie tym, przygotowanym w imieniu Nordyckiej Rady Ministrów, określono ramy dla zamówień publicznych wspomagających zamknięcie obiegu w gospodarce oraz przedstawiono dobre praktyki z krajów nordyckich³⁷.

Przewodnik „Circular Procurement Guide” — w 2013 r. centrum doskonałości MVO Niderland opracowało przewodnik dla personelu odpowiedzialnego za zamówienia publiczne. Zawiera on porady w zakresie planowania zakupu z zapewnieniem obiegu zamkniętego, opracowywania specyfikacji oraz realizacji zamówienia³⁸.

Raport dotyczący najlepszych praktyk regionów w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych — finansowany z projektu UE na rzecz zrównoważonych zamówień publicznych w regionach promuje tworzenie i rozwój europejskich regionalnych sieci gmin współdziałających w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych i zamówień publicznych na innowacje. W raporcie przedstawiono różne modele zamówień publicznych wspomagających zamknięcie obiegu w gospodarce³⁹.

Moduł szkoleniowy dotyczący zamawiania systemów produktowo-usługowych — dostarcza wiedzy i praktycznych wskazówek dla urzędników odpowiedzialnych za zamówienia publiczne, twórców polityki i dostawców w zakresie stosowania zasad zamówień publicznych wspomagających zamknięcie obiegu w gospodarce. Szkolenie to przeprowadzono w ramach kierowanego przez UNEP programu zrównoważonych zamówień publicznych w ramach dziesięcioletnich ram programowych w zakresie zrównoważonej konsumpcji i produkcji (10YFP)⁴⁰.

Fundacja Ellen MacArthur — brytyjska organizacja charytatywna prowadząca działania na rzecz przyspieszenia przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym. Przygotowała pakiet zasobów, w tym raporty dowodowe i internetowe narzędzia edukacyjne, które dostarczają szczegółowych informacji na temat uwarunkowań gospodarki o obiegu zamkniętym⁴¹.

Strona internetowa Komisji Europejskiej — można na niej znaleźć szczegółowe informacje na temat pakietu dotyczącego gospodarki o obiegu zamkniętym, w tym sprawozdania w sprawie planu działania UE dotyczącego gospodarki o obiegu zamkniętym oraz łącza do powiązanych obszarów polityki, takich jak gospodarka odpadami, efektywna gospodarka zasobami oraz handel i przemysł⁴².

© Mike Wilson

32. http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm
33. http://ec.europa.eu/environment/gpp/case_group_en.htm
34. <http://www.rebus.eu.com/implementing-a-rebm/guide-for-circular-procurement-rebms/>
35. <http://www.ecap.eu.com/>
36. <http://www.zerowastescotland.org.uk/content/sustainable-procurement>
37. <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1092366/FULLTEXT01.pdf>
38. <https://mvonederland.nl/circular-procurement-guide>
39. http://www.sppregions.eu/fileadmin/user_upload/Resources/Circular_Procurement_Best_Practice_Report.pdf
40. http://www.spclearinghouse.org/sites/default/files/uneep_sp_pss_cp_module_1_final.pdf
41. <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/publications>
42. https://ec.europa.eu/commission/priorities/jobs-growth-and-investment/towards-circular-economy_en#relatedlinks

